

Honvédtalálkozó – nyolc év távlatából

Eredetileg az első Orbán-kormány által bevezetett magyarizálványok Szerbia területén történő igényléseinek begyűjtésére és megszervezésére alakult meg a Concordia Minoritatis Hungaricae, rövidebb és közismertebb nevén a CMH. A CMH-nak alapító tagja voltam és vagyok, és az első időszakban, amíg felállítottuk és bejártuk az egész Vajdaságot felölelő irodahálózatot, viszonylag gyakran és rendszeresen kellett találkozunk, üléseket tartanunk. Az egyik ilyen ülést követő kötetlen beszélgetés során mondta Bús Ottó kollégám, a VMSZ tagja és CMH-s alapítótársam, szinte csak úgy a levegőbe: „Tudjátok, mi lenne érdekes? Megszervezni egy honvédtalálkozót!” Nos, az első délvidéki honvédtalálkozó ott és akkor, abban a pillanatban született meg. Az én fejemben. Tényleg, milyen érdekes lenne, gondoltam.

HAGYJUK MÁR A DAJKAMESÉKET...

Ezt az írást, melynek célja nyolc év távlatából visszaidézni, feleleveníteni és – tegyem hozzá nagyképpen – hiteles kéz által leírni a nagy port kavart 2004-es (és a kisebb port kavart 2005-ös) honvédtalálkozó körüli történéseket, műfajilag nehéz behatárolni. Ez pedig gyakorló újságíró számára gond, mert szereti tudni, milyen műfajon belül is ragad tollat, hogy aztán tartani tudja magát annak írott és íratlan szabályaihoz. Márpedig itt, ebben az írásban keveredni fognak információk és korabeli sajtóidézetek, háttérinformációk és szubjektív visszaemlékezések, és nem utolsósorban a saját kommentárjaim, megjegyzéseim. Ez a kis kitérő pedig azért van, mert rögtön az elején kénytelen vagyok beszúrni a történetbe az első kommentáromat. Akkor és azóta nagyon sokan megkérdézték már: Tulajdonképpen miért is szerveztem meg a honvédtalálkozót? Én pedig azonnal és őszintén mindenkinek elmondtam a teljes igazságot, azaz a fenti kis történetet: CMH, beszélgetés, Bús Ottó stb. Mint

ahogy azt is azonnal láttam a kérdező szeméből és reakcióiból, hogy egyetlen szavamat sem hiszik el. Hát persze, persze, CMH, meg kocsmai beszélgetés, hagyjuk már a dajkameséket, kinőttünk belőle, olvastam ki a kétkedő szemekből, most már mondd meg az igazságot. Ha azt mondtam volna, hogy külföldi emigráns körök pénzelik az egészet, és ez csak egy hosszabb akcióorozat első lépése, akkor (gondolom) már mindenki fontoskodva bólogatott volna, hát igen, igen, ez már hihető, na de hogy egy kötetlen beszélgetés... Szóval csak azt akarom mondani, mintegy első tanulságként: egy olyan közösség vagyunk (mi is), amelyik imádja az összeesküvéselméleteket, meg vagyunk fertőződve velük, a legegyszerűbb igazságokat sem vagyunk hajlandók elfogadni, a legképtelenebb teóriákat viszont kapásból igen. Születtek is – mint a későbbiekben látni fogjuk – nevetségesebbnél nevetségesebb elméletek arra vonatkozóan, valójában ki, hogyan és miért szervezte meg a háttérből ezt a honvédtalálkozót, csak épp az igazság nem érdekelt senkit, arra mindenki csak legyintett, és már ment is tovább a saját teóriagyártása útján. Holott én épp azért mondtam és mondom el most is az igazságot, nehogy az a vád érjen, hogy idegen tollakkal ékeskedem: az ötlet még csak nem is az enyém, úgy loptam.

A LOPOTT ÖTLET ÉLETRE KEL

A lopott ötlet tehát hónapokon keresztül ott motoszkált, mocorgott, ért a fejemben, de ahelyett, hogy elhalt volna, szép lassan erőre kapott, és egyszer csak úgy döntött, mintegy tőlem függetlenül, hogy ideje a tettek mezejére lépni. Úgy éreztem, én egymagam túl kevés és túl kicsi vagyok ahhoz, hogy megszervezzek egy ilyen rendezvényt, arra vonatkozóan pedig, hogy kit kérjek fel szervezőtársnak, egy fikarcnyi kételyem nem volt: Matuska Márton, a Magyar Szó nyugalmazott munkatársát, a VMDP tagját, a téma nagy ismerőjét és elkötelezett kutatóját. Marci az első szóra és mindennemű fenntartás nélkül vállalta a dolgot, teljes mértékben odatette magát, bevetette ismereteit, ismeretségeit, kapcsolatait, tudását és írástudását, az elkövetkező néhány hónapban tulajdonképpen jóval többet dolgozott a konkrét szervezés körül, mint én, akinek gyakorló főszerkesztőként azért akadt épp elég más dolga is, a munkájáért pedig nem hogy nem kért pénzt, hanem még ő szerzett valamilyen támogatást a rendezvény megszervezéséhez. Elmondtam Mihók Rudolfnak, a Magyar Szó igazgatójának is, hogy honvédtalálkozót akarunk szervezni, azt mondta, rendben van, amennyire a lehetőségek engedik, a ház hozzá fog járulni a rendezvény költségeinek a fedezéséhez, mindezek után pedig nyilvánosan is meghirdettük az első délvidéki honvédtalálkozót.

„A POLITIKA VÁLTOZÉKONY”

A találkozót 2004. május 7-ére hirdettük meg, az első nyilvános felhívást már öt hónappal korábban, 2004 januárjában közzétettük a Magyar Szóban.

Nem tudtuk, nem tudhattuk, semmilyen adatunk nem volt, egyáltalán hányan vannak még életben az egykori honvédek közül, hányan jelentkeznek majd és hányan mernek el is jönni, mekkora lesz az érdeklődés, ezért időt akartunk hagyni arra, hogy a rendezvény híre elterjedjen a köztudatban. A nyilvános felhívást hónapokon keresztül közzétettük a legnagyobb példányszámú kiadásainkban, időről időre interjú formájában megszólaltattunk egy-egy egykori honvédet is, akit (elsősorban Matuska Marcinak köszönhetően) sikerült felkutatnunk, hogy ezzel is ráirányítsuk a figyelmet a rendezvényre, a felhívás folyamatosan jelen volt a honlapunkon, azaz a világhálón is. Mindezek után talán nem is kellene külön hangsúlyozni, ám a későbbi fejlemények ismeretében mégsem érdekte-

len: sokféle vád érhet és ért is bennünket, szervezőket a honvédtalálkozó kapcsán, az azonban aligha, hogy az egész titokban, suba alatt és csak úgy, egyik napról a másikra akartuk volna megcsinálni.

Maga a találkozó május 7-én a Magyar Szó újvidéki székházának negyedik emeleti dísztermében nyugodt mederben, normális keretek között, bármiféle incidens nélkül zajlott le. A díszterem megtelt a megöregedett harcosokkal, sokan már csak hozzátartozójuk segítségével tudtak eljönni. Persze, azt sem igazán tudtuk, milyen forgatókönyv szerint is kellene lezajlania egy ilyen rendezvénynek – kérdés, egyáltalán van-e, volt-e rá precedens az egész Kárpát-medencében –, ahhoz képest szerintem méltóságteljes körülmények között bonyolódott le az egész. Az egybegyűlteket Matuska Márton és én köszöntöttük, Sztrikovits János főesperes, az újvidéki Mária Neve-templom plébánosa közös imát mondott az egybegyűltekkal, volt az alkalomhoz illő zene és versmondás. Szakértők is jelen voltak a rendezvényen: Bonhardt Attila ezredes, a magyarországi Hadtörténeti Múzeum igazgatója a magyar katonák szerepvállalásáról beszélt az évszázadokon keresztül vívott háborúkban, Illéshalmi Péter hadtörténész pedig néhány mondatban bemutatta Molnár Tibor: Zenta és Magyarkanizsa községek II. világháborús hősi halottjai című könyvét. A politikusok közül jelen volt a rendezvényen Ágoston András, a VMDP elnöke, Galambos László, a VMSZ újvidéki szervezetének egyik vezetője (és ha jól emlékszem, Rácz Szabó László, a Magyar Polgári Szövetség elnöke is), de nyugodtan mondhatni, mindegyikük magánemberi minőségében, egyikük sem kért és nem is kapott szót, egyáltalán, az egész rendezvénynek semmilyen aktuálpolitikai színezete és tartalma nem volt, és ez tudatos döntés volt a részünkről. Az igazi,

valós tartalom akkor kezdődött el, amikor a hivatalos rész befejeződött: akkor, amikor ezek a nyolcvan év feletti emberek egymásra néztek, kezét ráztak, szóba elegyedtek egymással és rádöbbenek, hogy nincsenek egyedül, akkor, amikor hatvan évnyi hallgatás és megbélyegzés után ki mertek állni a nyilvánosság elé, és a kamerák, fényképezőgépek előtt vállalták múltjukat, életüket, önmagukat. Legtöbbjük üdvözölte a rendezvényt, örült annak, hogy végre nyilvánosan is találkozhatnak egymással, többen még adatokkal is készültek, különböző iratokat és fényképeket hoztak magukkal, egyikükből pedig a próféta szólalt meg, amikor nyilatkozott a Magyar Szónak. „Ennek a találkozóknak a megszervezése ügyes dolog volt, de féltő, nehogy valamilyen kellemtelen utóhatása is legyen, mert a politika változó-kony”, mondta a Kishegyesről érkezett Uborka Antal (Magyar Szó, 2004. május 10.)

ÉS KITÖRT A VULKÁN

Még aznap, a rendezvény után interjút kért tőlem a Danas újságírója. A kérdései korrektek, objektívek és kimértek voltak, úgyhogy még ekkor sem sejtetem, mekkora lavina indul el, milyen rövid időn belül.

Nem tudom, melyik a jobb hasonlat, a hirtelen lezúduló és mindent magával söprő lavina, vagy a robbanásszerűen kitörő vulkán, amelyik ontja magából a lávát, de mindegy is. A vulkánkitörést (maradjunk ennél) a szerb nyelvű sajtó kezdte, aztán ezeket a tudósításokat olvasva erre azonnal rálicitált a szerb(iai) politikum, majd látva, hogy ezzel el lehet adni az újságot, a témára lecsapott a szerb nyelvű bulvársajtó, és látványos gyorsasággal beindult az öngerjesztő és egymást éltető folyamat a felsorolt tényezők között. A politikai szférából a leggyorsab-

ban a Koštunica-féle Szerbiai Demokrata Párt reagált, öt nappal a történetek után már lehetett olvasni az újságokban a párt újvidéki városi bizottságának közleményét, mely szerint „feltámadt a fasiszmus Vajdaságban, ami a második világháborút túlélte magyar honvédek találkozásában nyilvánult meg” (Magyar Szó, 2004. május 12.). A párt szerint, mivel a találkozó szervezője a Magyar Szó napilap volt, így ez az újság „a fasiszta ideológia szószólójának szolgálatába állt”, és ezért „követelte e napilap vezetőségi tagjai felelősségének sürgős kivizsgálását”. Ez persze csak a kezdet volt, de már ez az első megnyilvánulás megfogalmazta azokat az alaptéziseket (a fasiszta jelző használata, a vezetők felelősségre vonása), amelyeket aztán az elkövetkező napokban számtalan változatban lehetett hallani, látni, olvasni. A mocskolódásban talán legmesszebb a Balkan című bulvárlap ment el, amelyik címdalán számolt be az eseményről, óriási betűkkel: „Magyar vámpírok Újvidéken”. A felcímek is elég beszédesek: „Magyar Hitler-hívők, akik túléltek a második világháborút, Vajdaságban jöttek össze”, „Ágoston a vámpírok bálján, Kasza képviselőt küldött”. Megszólalt a harcoszövetség is, ez az egyik kedvencem. Közleményükben ugyanis megállapították, hogy „a szervezőket az ösztönözte, hogy nemzetek közötti gyűlöletet szítsanak itt Vajdaságban, mint az Kosovón történt”. (Eszerint tehát ültünk valamelyik irodában, Mihók, Matuska meg én, és hosszasan töprengtünk azon, vajon hogyan lehetne „nemzeti gyűlöletet szítani itt, Vajdaságban, mint az Kosovón történt”. Egy-szer csak valamelyikünk felkiáltott: „Gyerekek, megvan! Szervezzünk honvédtalálkozót, az biztos szítja majd a gyűlöletet!” Na jó, nem folytatom...)

Ekkorra már világosan látszott, hogy a szerb nyelvű sajtó, a szerb politikum és a szerb közvélemény egyaránt zéró toleranciával viseltet az esemény iránt. Semmilyen árnyalásnak helye nem volt, semmilyen ellenvéleményt nem lehetett olvasni, hallani, semmilyen összehasonlítást, párhuzamba állítást (honvédek, csetnikek, partizánok, illetve újvidéki razzia, kivégzések 1945-ben) nem fogadtak el. Csak a Horthy és a fasiszta szavak ismétlődtek végtelen mantraként, illetve az egy kórossá összeállt általános követelés: a szervezőket (verbálisan) ki kell végezni!

AZ IGAZGATÓ MONDJON LE!

A verbális kivégzés addigra már tulajdonképpen meg is történt, de a felhördült közvéleménynek akkor

már ez nem volt elég: fejeket követeltek, egészen konkrétan Mihók Rudolfét és az enyémet, leváltást, lemondást. Nem volt mindegy, hogyan viszonyul a dolgokhoz a Vajdasági Szociáldemokrata Liga, mert akkortájt a Ligának kulcsszerepe volt a tartományi hatalomban, Nenad Čanak volt a Tartományi Képviselőház elnöke, maga a Képviselőház pedig akkor még a Magyar Szó alapítója. Nos, Čanak volt a lehangosabb és a legerélyesebb a fejek követelésében. Május 19-én megtartott újvidéki sajtótájékoztatóján úgy fogalmazott, hogy „a kinevezett személyeknek viselniük kell a teljesfokú felelősséget, fel kell őket függeszteni tisztségükből, majd fontolóra venni leváltásukat” (Magyar Szó, 2004. május 20.), a Dnevnik napilapnak adott interjújában pedig úgy, hogy „a parlament következő ülésén kérni fogja a Magyar Szó igazgatójának lemondását a kontraverz találkozó miatt”.

Mihók kész volt eleget tenni Čanak követelésének. Többé-kevésbé már meg is fogalmazta lemondási nyilatkozatát, talán már le is írta, de szerencsére még nem küldte el. Ezt semmiképpen sem engedhettem meg. Čanak követelésében nem volt az égvilágon semmi logika. Miért az igazgató mondjon le, akinek annyi szerepe volt az egészben, hogy tudott róla és jóváhagyta, és miért nem én, aki az egészet kifőzte, megszervezte, tevékenyen részt vett benne? Ha azt követeli, hogy mondjak le én, az még érthető, ha azt, hogy mindketten, még az is valahogy elfogadható, de hogy mondjon le az igazgató, aki ebben a történetben teljesen ártatlan, miközben az egészet esetleg megúszom én, a fő bűnös!? Hosszasan soroltam az érveimet Mihóknak, hogy letérítsem szándékáról, és nemcsak ezt a fenti okfejtést. A lemondás valamilyen módon bűnbeismerés. Ha lemondunk, bármelyikünk, akkor ezzel közvetve elismerjük azt, hogy vétkeztünk, bünt követtünk el, hogy a honvédek összehívása bűn volt. Ezzel pedig kihátrálunk a dolog mögül, erkölcsi vereséget szenvedünk és cserbenhagyjuk azokat az idős embereket, akik voltak olyan bátrak, és eljöttek erre a találkozóra. Ezt nem tehetjük meg, miattuk nem. Ha le akarnak váltani bennünket, ám tegyék, minden szükséges eszköz a rendelkezésükre áll ehhez, mi pedig elfogadjuk a döntést és nem teszünk ellene semmit sem – szerencsére a pozíció, a „báronyszék” megtartása egyikünket sem érdekelte különösebben, és ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy nyugodtan végig tudjuk csinálni az egészet --, de le nem mondhatunk. Érveim végül hatottak, és Mihók

másnap egy olyan levelet küldött a Tartományi Képviselőház elnökének, amelyben, nagyszerű megfogalmazásban tulajdonképpen azt közli vele, hogy amennyiben le akarja váltani őt az igazgatói tisztségéből, ám tegye: „A Magyar Szó napilap 2004. május 7-én a második világháborút túlélő vajdasági magyar veteránok találkozójának szervezője és vendéglátója volt. Ha a Vajdasági Képviselőház, a Magyar Szó Lapkiadó Vállalat alapítója azon a véleményen van, hogy e gyülekezet megszervezését el kell ítélni és meg kell büntetni, akkor kérem, hogy mentse fel a Magyar Szó Közvállalat igazgatói tisztsége alól. A bizalmi szavazásra vonatkozó kezdeményezést a Vajdasági Autonóm Tartomány Képviselőháza elnökének 2004. május 12-ei kifejezett követelésére terjesztem be”. (Mihók Rudolf egyébként mestere a precíz, lényegre törő, mérnöki pontosságú megfogalmazásoknak. Össztűzben című, a Magyar Szó 2004. május 22-23-ai számában megjelent cikke kiválóan foglalja össze a honvédtalálkozó körüli történéseket és pontosan azokat a kérdéseket teszi fel és fogalmazza meg, amelyeket ezek a történések a felszínre dobtak. Ajánlom mindenki figyelmébe, így, nyolc év elmúltával is, azt hiszem, ez a legjobb írás, amelyik a honvédtalálkozóról valaha is született.)

LEHET KÉRDEZNI!

Čanak képviselőházi elnöki minőségében szólalt meg és nyilvánított véleményt, de nem a pártja nevében. Ezt Aleksandar Kravić, a Liga tisztségviselője tette meg helyette: „Megengedhetetlen, hogy bármilyen intézmény vagy szerv, amelyik a tartományban van, ilyesmit tegyen. Nem azért, mert ellenzem az efféle összejöveleket, arra sor kerülhetett volna például egy templomban vagy bárhol, valamilyen semleges helyen, de a tartomány által alapított házban ilyesminek nincs helye. Azt is ellenezném, ha, mondjuk, a Dnevnikben csetnikek találkozóját szerveznék meg, vagy a horvát sajtóházban az usztasák összejövetelét. Ezért a szervezésért valakinek, valakiknek felelniük kell”. (Magyar Szó, 2004. május 22-23.)

Abban a hisztérikus közhangulatban ez egy higadt érvelés volt – és talán épp ezért hatott rám. Elgondolkodtam, és arra jöttem rá, hogy Kravićnak igaza van: hiba volt a Magyar Szó székházában megtartani a rendezvényt. Ekkorra már egyébként is levontam az első tanulságokat és kialakítottam a saját véleményemet a történekről, ami három pontba sűrítendő be: 1. A honvédtalálkozó megtartása nem volt hiba és nem volt bűn, jó, hogy megtörtént. 2. Az, hogy a Magyar Szó volt a szervezője a rendezvénynek, szintén nem hiba és nem bűn, mert egy közéleti napilap felvállalhat ilyen típusú rendezvényeket is. 3. A helyszín megválasztása hiba volt, egy ilyen rendezvénynek nem egy állami alapítású intézményben kell megtörténnie. Ezekkel a meglátásokkal Mihók is egyetértett, ezért úgy döntöttünk, mi is sajtótájékoztatót tartunk. El akartuk mondani a szerb és a magyar közvéleménynek, mi hogy látjuk a dolgokat, és egyébként is, még a látszatát is kerülni akartuk annak, hogy most, a vihar közepén mi megbújunk valahol az irodánk mélyén, mint a kislányok, akik labdázás közben betörték az ablakot és most elbújnak az ágyuk alá. Itt vagyunk, tessék, lehet kérdezni!

Kérdeztek is, mindenfélét. Érdemes ezekből a kérdésekből is mazsolázni egy kicsit, mert valahol ez is kordokumentum. Azt többen is kérdezték, értesítettük-e az alapítót és a kiadóház igazgatóbizottságát arról, hogy honvédtalálkozót készülünk szervezni. (Mint azt fentebb is említettem, majdnem fél éven keresztül folyamatosan sulykoltuk a közvéleménybe, hogy honvédtalálkozót szervezünk,

ezenkívül a felhívás ott volt a honlapunkon is, tehát az egész világ láthatta. Ha ennek ellenére az alapító vagy az igazgatóbizottság azt állítja – egyébként nem állította –, hogy nem tudott róla, akkor viszont az a kérdés merül fel jogosan, vajon mennyire lelkiismeretesen kísérik annak az újságnak a munkáját, amelynek alapítói és irányítói?) Másik kérdés: igaz-e, hogy a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom képviselői is jelen voltak a találkozón? (Egyébként igaz. Nem hívtuk, de nem is zavartuk ki őket). És persze akadt olyan kérdező is, aki arra volt a legkíváncsibb, miért használtuk a honvédtalálkozó előtt a délvidéki jelzőt.

MAGYAR REAKCIÓK

Ezen a ponton már nyilván teljesen jogosan merül fel a kérdés: hogyan fogadta, hogyan kezelte, hogyan reagálta le mindezt a vajdasági magyar politikum? A kérdést nem is akartam megkerülni, csak csoportosítottam, hogy áttekinthetőbb legyen. Nos, a vajdasági magyar politikumot éppen olyan váratlanul, felkészületlenül és meglepetésszerűen érte ez az egész politikai vihar, akárcsak engem. (Merthogy, így zárójelben, az a kérdés is felmerülhet: tudtam-e, tudtuk-e, vagy akár sejtettük-e, hogy ekkora vihar kerekedhet ebből az egészből? A magam nevében nyugodtan mondhatom, álmomban sem gondoltam volna, de azt hiszem, nagyjából így voltak ezzel a történet többi szereplői is. Ilyen szempontból teljesen ártatlanul, de még inkább naivul mentem bele abba, amit én magam találtam ki. És ebből persze máris adódik a következő kérdés: na és, ha előre tudom, vagy akár csak sejtem, hogy mekkora baj lesz belőle, vajon akkor is megcsinálom? De erre már valahol megadtam a választ: igen, pontosan ugyanígy, de nem a Magyar Szóban. Mint ahogy egy évre rá megadtam a választ az életben is – de erről később.) Ennek ellenére – mármint annak ellenére, hogy a vajdasági magyar politikum nem volt felkészülve erre a hirtelen kitörő viharra – egészen jól reagált, megkockáztatom a jelzőt: nagyszerűen.

Elsőként Józsa László reagált a történekre (legalábbis nyilvánosan), keményen, határozottan, egyértelműen. A Magyar Nemzeti Tanács elnöke az MTI hírügynökségnek nyilatkozva a következőket mondta: „Tisztességben megöregedett emberek találkoztak Újvidéken, akik egy világégésben vettek részt, valószínűleg sokan közülük nem éppen saját akaratukból. Teljesen emberi megnyilvánulás, hogy

életük alkonyán keresik egymással a kapcsolatot. Nevetséges ezt a fasizmus újjáéledésének nevezni. Minden népnek és nemzetnek -- még a vesztes oldalon álló magyar honvédeknek is -- megadatott az a jog, hogy a háborúban való részvételt úgy örökítse meg lelkében, ahogyan neki jólesik. Akik emiatt kirohannak a Magyar Szó ellen, azoknak inkább a saját adósságukat kell rendezniük, tudniillik a magyar állami vezetés és a magyar szellemi élet ilyen tekintetben „rendezte számláit”: az újvidéki razzia vétkeseit még a Horthy-rendszerben elmarasztalták, s a szellemi vezeklés egyik formája a Hideg napok című regény, illetve a belőle készült film volt. A másik fél az, amely adósságot halmozott fel az elmúlt 45-- 50 évben” (Magyar Szó, 2004. május 13.) Bátor, karakán kiállás volt, nemcsak a honvédek, hanem a szervezők mellett is. Az Ágoston András vezette VMDP ugyan saját politikai alapállásából kiindulva bírálta a VMSZ-t is és az MNT-t is, azok későbbi lépései és intézkedései miatt, ugyanakkor „felemelte szavát a honvédtalálkozó értékeinek elismeréséért”, és a párt közleményéből származik a következő mondat is: „Ha Čanaknak nem tetszik a honvédtalálkozó -- a nagybetűs Tolerancia nagyobb dicsőségére -- elnökként javasolhatta volna a tartományi képviselőháznak a Magyar Szó vezetőinek leváltását, de ezt nem merte megtenni” (Magyar Szó, 2004. június 3.).

„MIÉRT KELLETT EZT ÉPP MOST MEGSZERVEZNI?”

A legtöbb baja a honvédtalálkozóval és a találkozó miatt mégis a VMSZ-nek volt. Ez érthető is: hatalmon voltak, mindenféle szinteken, számukra volt konkrét tétje is a dolognak. Akkoriban már éppen körvonalazódni látszott a dolog az alapítócseréről, azaz, hogy a Magyar Nemzeti Tanács hamarosan átveszi a Magyar Szó és a Hét Nap alapítói jogait a Tartományi Képviselőháztól, az erre vonatkozó politikai megegyezés már megszületett, csak épp meg kellett volna szavazni a tartományi parlament soron következő ülésén. A honvédtalálkozó és a körülötte kialakult politikai feszültség mindezt megtorpedózta, mert a Liga visszakozott, így már nem volt meg a kellő számú szavazat és az egész dolog lekerült a napirendről. Kasza József, a VMSZ elnöke már a honvédtalálkozó utáni napokban felhívott telefonon, és a maga nem túl jól fésült szókincsével azt kérdezte, miért kellett épp most megszervezni

ezt az egészet (nem pontosan ezekkel a szavakkal kérdezte). Kasza dühös volt, de az adott helyzetben ez érthető is volt: a történések keresztetkék politikai terveit.

Magának a VMSZ-nek egyébként 12 napra volt szüksége ahhoz, hogy kialakítsa saját álláspontját és stratégiáját, és először megszólaljon nyilvánosan az ügyben. Ennek a stratégiának a főbb vonalai Kaszának mint a párt elnökének a május 19-i újvidéki sajtótájékoztatóján derültek ki: 1. maguk a honvédek mellett ki kell állni 2. a szervezőket bírálni kell és meg kell büntetni őket 3. a politikai felelősséget, lehetőleg mindenestül, át kell kenni a VMDP-re. Ez a stratégia, a harmadik pontot kivéve, nagyjából rendben is volt. Ezzel kapcsolatban ugyanis Kasza a következőket mondta: „A szervező az Ágoston András vezette VMDP volt, miközben ez a párt tendenciózusan választotta meg a helyszínt, és az időzítés sem véletlen. A cél az alapítói jogoknak a MNT-re való átruházásának az aláaknázása volt, most viszont bölcsen hallgatnak.” (Magyar Szó, 2004. május 20.) Ez a kijelentés persze köszönőviszonyban sem volt a valósággal, de még ennél is érdekesebb, hogy valószínűleg sem Ágoston, sem Kasza a mai napig nincsenek tudatában annak, hogy Kasza ezzel minden bizonnyal egész politikai karrierje legnagyobb bókját mondta ki politikai ellenfelével, Ágostonnal kapcsolatban! Azt ugyanis, hogy a honvédtalálkozót épp május 7-én akarjuk megtartani, már valamikor január folyamán kihirdettük, öt hónappal korábban, azaz akkor, amikor még valószínűleg nemhogy Ágostonnak, de magának Kaszának sem lehetett fogalma arról, hogy a politikai háttéregyezkedések épp májusra jutnak el arra a pontra, hogy meg lehet valósítani az alapítóváltást. Na most, ha ennek ellenére Kasza azt

állítja, hogy az egészet Ágoston főzte ki, jó előre és ezzel a szándékkal, akkor közvetve azt is állítja, hogy Ágoston egy látnok, mindenkinél előbbre és messzebbre látó zseniális stratégia, aki már fél évre előre kiszámította a legjobb időzítést, hogy „aláaknázza az alapítói jogok átruházását” akkor, amikor még nekünk, a többieknek fogalmuk sem volt róla, mi fog történni! (Később hallottam még ennél is vadabb teóriákat, igaz, ez hivatalosan és írásban sehol sem jelent meg. Eszerint a „ravasz” és „minden hájjal megkent” Matuska belerángatott engem, a fiatal, tapasztalatlan és tejfelesszájú főszerkesztőt ebbe az egészbe, aztán meg cserbenhagyott a bajban. Ennek persze épp a fordítottja történt: én „rángattam” bele Marcit a dologba, aki az első hívó szóra jött, végig kiállt mellettem és a honvédek mellett is, és az egész történetben tanúsított viselkedése bennem csak tiszteletet ébreszt, semmi más nem.) A Kasza- és VMSZ-féle stratégia többi pontja azonban rendben volt. Kasza szerint „ügyetlenül választották meg a honvédtalálkozó színhelyét, magát a várost, de az intézményt is, hiszen a Magyar Szó tartományi alapítású közvállalat (...) Újvidéken a történelmi események sokkal inkább, mint másutt, az egykori atrocitásokra emlékeztetnek, és ha bárhol máshol került volna sor erre az összejövetelre, az biztos nem váltott volna ki ekkora felháborodást” – és mint mondtam már, utólag én is úgy láttam, ebben igaza volt. Az pedig mindenképpen Kasza dícséretére válik, hogy magukat a honvédeket ő is megvédte, a magyar és a szerb nyelvű sajtónak nyilatkozva egyaránt. „Veszélytelen öreg harcostársak összejövetele volt a honvédtalálkozó”, mondta például a Danas napilapnak nyilatkozva. A legdurvább szavakat egyébként a VMSZ Varnyú Ernő szájába adta. A párt újvidéki bizottságának alelnöke sajtótájékoztatóján „ügyetlen, felelőtlen, otromba, meggondolatlan lépésnek és politikailag éretlen döntésnek” minősítette azt, hogy a Magyar Szó Közvállalatban szervezték meg a honvédtalálkozót. (Néhány évvel később személyesen is találkoztam vele, akkor azt mondta, ne haragudjak, semmi személyes, de akkor és ott neki azt kellett mondania. Nem haragudtam és nem is haragszom, akkor és ott szerintem is azt kellett mondania.) Ugyanakkor az is érdekes, hogy még a VMSZ-en belül is voltak hajszálrepedések a közös és egységes stratégia oszlopán. A párt délbácskai-szerémségi körzeti szervezete radikálisabb vonalat képviselt a párton belül: a honvédek mellett ők is kiálltak, de egy szóval sem látták szükségesnek

elítélni a szervezőket. „A honvédtalálkozó szervezésének többhónapos előkészületeiről tudtak a legfelsőbb hatalmi-állami szervek (képviselőház, ügyészség, bíróság, állambiztonsági szervek), mivel a Magyar Szó tartalmát naponta hivatalból kísérik. Senki nem ellenezte, kifogásolta annak megtartását, ezért érthetetlenek a mostani elítélő megnyilvánulások. A megbékélés helyett egyesek fasisztáznak, felelőségre vonást követelnek, amiért összejött néhány 80-90 éves aggastyán, volt honvéd”, állapítja meg a szervezet elnöke, mgr. Miavec Béla által aláírt közlemény (Magyar Szó, 2004. május 29-30.).

... ÉS FEL LETTÜNK FÜGGESZTVE

Miután mindenki elmondta a magáét, valamit lépni kellett, és a lépés joga – és egyben kényszere – a VMSZ-nél volt. Bunyik Zoltán volt akkor a Magyar Szó igazgatóbizottságának (igaz, már lemondásban levő) elnöke. Behívatott bennünket, Mihókot és engem a Báni palotába és körülbelül a következőket mondta: „Fiúk, akkora a politikai nyomás, hogy valami eljárást le kell folytatnunk ellenetek, de ne izguljatok (nem izgultunk), az a cél, hogy mindketten megmaradjatok a jelenlegi helyeteken”. Ez körülbe-

lül így is történt. Születésnapomra, június 2-ára meg is született a döntés: mindkettőnket felfüggesztettek tisztségünkéből. „A Magyar Szó Lapkiadó Közvéllalat igazgatóbizottsága, a Tartományi Képviselőház meghagyása alapján, hétfői ülésén foglalkozott a május 7-én tartott honvédtalálkozó értékelésével, annak következményeivel és intézkedéseket foganatosított annak kapcsán. Tekintettel arra, hogy felmerült a Magyar Szó Lapkiadó Közvéllalat helyiségei jogosulatlan használatba adásának alapos gyanúja, az igazgatóbizottság úgy határozott, hogy – az alapító elvárásának megfelelően – fegyelmi eljárásban vizsgálja Mihók Rudolfnak, a közvéllalat igazgatójának és Kókai Péternek, a Magyar Szó felelős szerkesztőjének személyi felelősségét. Ennek az eljárásnak lebonyolítására öttagú fegyelmi bizottságot nevezett ki. Az eljárás tartamára az igazgató és felelős szerkesztő képviseleti jogosítványait felfüggesztette”, áll a Magyar Szó Lapkiadó Közvéllalat igazgatóbizottságának közleményében (Magyar Szó, 2004. június 2.).

Hogy a mindennapos élet és munka során mit is jelentett ez a felfüggesztés – az jó kérdés, de a leegyszerűsített válasz az, hogy tulajdonképpen semmit. Ugyanúgy végeztük mindketten továbbra is a munkánkat, mint előtte. Igaz, volt valami olyasmi, hogy kifelé, harmadik fél felé nem képviselhettük a Magyar Szót, ami az igazgatónak nem tudom, mennyiben hátráltatta a munkáját, de nekem kifejezetten (születésnap) ajándéknak számított, mert egy rakás haszontalan rendezvényre és eseményre nem mentem el (nem mehettem el!), így több időm maradt az újságra. Ugyan Ágoston András szerint itt, ebben a pillanatban kellett volna lemondanunk, tiltakozásul az ellen, hogy a VMSZ ilyen megalázó helyzetbe hoz bennünket a honvédtalálkozó megszervezése miatt, de mi akkor is úgy éreztük, ez az ügynek és maguknak a honvédeknek a cserbenhagyása lett volna. Volt még egy kifogás irányunkban, az azóta már megboldogult dr. Páll Sándor, a VMDK elnöke részéről, aki, miután tárgyalt Vojislav Koštunica miniszterelnökkel, és sajtótájékoztatón számolt be a tárgyalás eredményeiről, az előző tárgyalásokkal kapcsolatban megjegyezte, „nem érti, hogy a Magyar Szó vezetői kinek a nevében tárgyaltak a miniszterelnökkel, hisz őket funkciójukról felfüggesztették” (Magyar Szó, 2004. július 17-18.). (Ekkoriban tetőztek a magyarellenes atrocitások Vajdaságban, ezért Koštunica tárgyalássorozatát kezdeményezett

a vajdasági magyarság képviselőivel, ezek egyikén vettünk mi is részt.)

RENDŐRSÉGI VIZSGÁLAT

Az egész ügy itt még nem ért véget, mert őszre rendőrségi ügy lett belőle. Bizonyos Sava Grujić, aki a Svesrpski narodni pokret (Össz-szerb Nemzeti Mozgalom) nevű szervezet elnökeként írta alá magát, még májusban bűnvádi feljelentést tett Matuska Márton, Bunyik Zoltán (mint a Magyar Szó Közvéllalat igazgatóbizottsági elnöke) és személyem ellen a találkozó miatt, arra hivatkozva, hogy „fasiszta katonák, az 1942-es délvidéki razzia tettesei” tartottak gyűlést. E feljelentés alapján kezdődött el a rendőrségi vizsgálat, melynek során október hónap folyamán szépen sorban, külön-külön beidézték bennünket rendőrségi kihallgatásra. Először Matuskát, másodsorra engem, harmadsorra Bunyikot.

Igazán csábító alkalom lenne most itt arra, hogy mártírt csináljak magamból (meghurcolt a rendőrség stb.) – ha lenne rá bármi okom is. A kihallgatást vezető rendőrtiszt, bizonyos Vladan Jovanović, körülbelül úgy viselkedett, mint az a beosztott, aki valami olyan feladatot kapott a felettesétől, amelynek személy szerint ugyan semmi értelmét nem látja, de mint lelkiismeretes dolgozó elvégzi, amit rábíztak. Körülbelül arra volt kíváncsi, hogy mi (az a pár tucat idős ember a nyolcvan és a halál között, meg én) ott a találkozón kidolgoztunk-e valamilyen konkrét cselekvési programot, mondjuk, hogy veszélyeztetni akarjuk az ország területi integritását, vagy ilyesmi – de láttam rajta, ezen magában éppen úgy mosolyog, miközben felteszi a kérdést, mint én, aki válaszolok rá. Szóval tökéletesen nem tudott mit kezdeni a rendőrség ezzel az egészszel. Nem is kezdett, elkészült a jegyzőkönyv a kihallgatásról, aztán semmilyen folytatása nem lett az ügynek. Ugyanakkor a rendőrségi kihallgatások kapcsán megszólalt Kasza József is („az egész ország szégyenkezhet a rendőrség módszerei miatt, amilyen módon ezeket az embereket kihallgatták”) és Rácz Szabó László, az MPSZ elnöke is. („Az, hogy van olyan szervezet, amely képes volt egy ilyen semmisség okán rendőrségi eljárást kezdeményezni, egyenesen rossz fényt vet Szerbiára. A rendőri szervek, vagy az ügyészség mindössze egyetlen megfelelő döntést hozhat, miszerint mint alaptalant elveti az indítványozó beadványát. Megítélésünk szerint azokat kellene felelősségre vonni, akik nemzetek közötti feszültséget

gerjesztettek az esetből, hiszen valóban veszélyes nemzeti mitingek alkalmával sem került sor ilyen feljelentgetésekre, kihallgatásokra”.)

MÁSODIK HONVÉDTALÁLKOZÓ

Lezajlott tehát az első délvidéki honvédtalálkozó, illetve a körülötte történtek. Megvolt a kezdete, csúcspontja, majd végkifejlete, mint minden jól felépített drámának, és aztán szép lassan elcsitult a dolog. De csak egy évre. 2005 októberében már meghirdettük a második honvédtalálkozót. Nem tagadom, fontos szerepet játszott a dac, a „csakazértis” is, amikor úgy döntöttem, ezek után mindenképpen meg kell szervezni még egy honvédtalálkozót. Ez azonban nem (csupán) irracionális dac volt. Ha annak, hogy néhány szerb politikai párt kiad néhány felháborodott – és egyben sértő – hangú közleményt, hogy hatalmon lévő szerb politikusok fejeket és leváltásokat követelnek, és hogy néhány szerb nyelvű bulvárlap sületlenségeket ír a honvédtalálkozó kapcsán, az a következménye, hogy ezek után behúzzuk fülünket-farkunkat, hallgatunk, mint a sír, és örülünk, hogy lám, valahogy mégiscsak megúsztuk az egészet – akkor az nem jó üzenet az egész nemzeti közösségünk számára. Mert akkor annak az az üzenete, hogy meghunyászkodtunk, meghajlott a gerincünk, és hogy megtanultuk a leckét: elég csak jó hangosan ránk kiabálni, és mi máris fejet hajtva elhallgatunk, ahogy az egy jól nevelt kisebbséghez illik. Ilyen szempontból, nagyképűség nélkül mondom, valóban nemzetféltő és a nemzeti méltóság megőrzését célzó érzések vezéreltek, amikor úgy döntöttem, egyszerűen nem tehetjük meg azt, hogy ne csináljunk még egy honvédtalálkozót. Ha az első honvédtalálkozó minden különösebb bonyodalom nélkül zajlik le, valószínűleg eszembe sem jut, hogy még egyet szervezzek, de így azt éreztem, tulajdonképpen nincs is választási lehetőségem. Ugyanakkor okultam a tavalyi hibákból: a második találkozó helyszíne már nem Újvidék volt, hanem Szabadka, és nem is a Magyar Szó székháza, hanem a Népkör. Változtattunk a szervező kilétén is: az eseményt a Nyitott Távlatok Civil Szervezet szervezte meg, a Magyar Szó és a Hét Nap pedig médiatámogatóként vett részt a dologban.

FRONTÁTTÖRÉS

Áldom a szerencsém, vagy talán inkább a megérzéseimet, mert állítom, ezúttal is egyből a le-

hető legjobb embert találtam meg társszervezőnek. Kudlik Gábor, a Nyitott Távlatok elnöke első szóra megértette a lényegét, gondolkodás nélkül vállalta a munkát és túlzás nélkül állíthatom, lelkesen ugrott fejest a szervezésbe. Meg is csinálta az egészet, hibátlanul. Lelkesítő dolog ilyen „kudlikgáborokra” rátalálni (elnézést, Gabi), az ember úgy érzi, amíg vannak köztünk ilyen tettrekész, bátor emberek, addig nincs elveszve a mi közösségünk. Sőt, Gábornak valami olyasmit (nevezzük fronttátörésnek, hogy stílusosak maradjunk) is sikerült elérnie, amit addig senki másnak sem közülünk. Nem sokkal a második honvédtalálkozó megtartása után részt vett a Szerbiai Civil Szervezetek Föderációjának konferenciáján, és ottani tapasztalatait a következőképpen összegezte: „A SZCSZF konferenciáját megelőzően kértem, hogy a választmány tűzze napirendre a honvédtalálkozót, mert nagy vihart kavart a szerb közvéleményben, és elmarasztaló levelet is kaptam. A választmány Vrnjačka banján jelenlévő 15 tagjából 13-an, tehát a többség, megértően fogadta a magyarázatom. Sőt, Miljenko Deretának, a SZCSZF társelnökének, a Polgári Kezdeményezések elnökének összegezését is elfogadták. Ennek lényege, hogy a magyar nemzeti közösség

A fotókat Dávid Csilla és Ótos András készítették

autonóm joga volt a rendezvény megszervezése, tehát a Nyitott Távlatok civil szervezeté, a Magyar Szó napilapé és a Hét Nap hetilapé is. A magyar közösség tudja a legjobban átérezni, miért fontos a honvédtalálkozó megtartása. A civilizációs vívmányok közé tartozik már az ilyen hozzáállás. Sőt, az évi közgyűlés hangulatán már nem is lehetett megérezni. A szünetekben egy-egy elmarasztaló megjegyzés elhangzott ugyan, de nagy általánosságban minden rendben volt. Viszont a napi politika olcsó poénszerzésre használta ki a honvédtalálkozót, s megkísérelt vele manipulálni a szerb szélsőséges incidensek ellensúlyozásául. Ettől eltekintve, szerintem, az áttörés megtörtént. Lassan tudomásul veszi a szélesebb közvélemény, hogy a magyar nemzeti közösség bátran és felelősségteljesen vállalja történelmét. A szerbiai civil szervezetek, mint láthattuk, ebben a szerb közvélemény előtt járnak.” (Magyar Szó, 2005. december 13.)

„A TANÁR URAT BÖRTÖNBE KELLENE ZÁRNI”

Kaszának is igaza lett („ha bárhol máshol került volna sor erre az összejövetelre, az biztos nem váltott volna ki ekkora felháborodást”, mondta egy évvel korábban), a politikai felháborodás és a médiahajsza is jóval kisebb volt, mint az első találkozó idején. Ami persze még nem jelenti azt, hogy egyáltalán nem volt. Mindössze három nappal a második honvédtalálkozó megtartásának időpontja (2005. november 12.) után ülést tartott a Tartományi Képviselőház. Az ülést nem a honvédtalálkozó miatt hívták össze, de ez a téma is terítéken szerepelt, mert az egyik napirendi pont keretein belül a ház egy záradékot készült elfogadni, amely elítél minden nacionalista és szélsőséges megnyilvánulást. Az ülésen a radikálisok javasolták, a szocialisták pedig támogatták a javaslatot, hogy a záradékba nevesítve kerüljenek be a honvédek és a honvédtalálkozó is. Ezt végül a magyar képviselők akadályozták meg, még hozzá párhovatartozástól függetlenül. A vita során ugyanis felszólalt László Gyula, a VM DP képviselője is („a hét végén megtartott honvédtalálkozó a vajdasági polgároknak a találkozója volt, akik senkit sem veszélyeztettek”), és Egeresi Sándor, a VMSZ képviselője, a tartományi parlament alelnöke is, aki a parlamenti ülés után megtartott sajtótájékoztatóján fejtette ki saját maga és pártja véleményét („a honvédeknek nincs külön szervezetük, s tevékenységük politikai kérdésnek minősíthető, semmikép-

pen sem közbiztonságinak”). Azt, hogy az előző évi felkészületlenséghez viszonyítva ezúttal már a vajdasági magyar politikusok is magabiztosabban kezelték ezt a kérdést, jelzi Egeresinek az ugyanitt elmondott következő mondata is: „a VMSZ képviselői jelen voltak a honvédtalálkozón, és azon a jövőben is részt fognak venni” (Magyar Szó, 2005. november 16). Aztán volt még például olyan is, hogy egy szerb nyelvű internetes fórumon az egyik fórumozó kifejtette, szerinte dr. Bogner Istvánt, a szabadkai Műszaki Főiskola tanárát börtönbe kellene zárni, mert valamelyik tudósításban látta, hogy ő is jelen volt a szabadkai honvédtalálkozón – összességében azonban elmondható, a második honvédtalálkozó legfeljebb tizedakkora politikai és társadalmi feszültséget váltott ki, mint az első. Maga a honvédtalálkozó pedig úgy zajlott le, ahogy talán egy ilyen eseménynek le is kell zajlania: méltóságteljesen és békésen.

HÁTTÉRSZEREPLŐK

Van még két személy, akiknek a neve sehol sem jelent meg nyilvánosan a honvédtalálkozóval kapcsolatos híradásokban, én most mégis szeretnék említést tenni róluk, mert úgy érzem (pozitív) szereplői a történetnek. Mindkettejük neve még az első honvédtalálkozóhoz fűződik. Egyikük Pandúr József, abban az időben Magyarország belgrádi nagykövete (jelenleg a budapesti Political Capital elemző és tanácsadó intézet ügyvezető igazgatója), akiben én nem is annyira a politikust és diplomatát, hanem inkább a közvetlen embert ismertem meg. Pandúr a botrány és a vihar kicsúcsosodásának időszakában hívott fel, az esti órákban, otthon (nagy is volt a riadalom, mert nem én vettem fel a telefont: a nagykövet keres!). Elnézést kért, hogy az esti órákban zavar, de még friss volt benne az élmény, és meg akarta osztani velem: épp most találkozott valamilyen fogadáson Čanakkal, és „veszett össze” vele azon, hogy ez utóbbi milyen butaságokat mond és cselekszik a honvédtalálkozó kapcsán. Nem mondta ki, de sejtetni engedte, hogy ne izguljak az esetleges leváltásom miatt, mert ha ez mégis megtörténik, akkor azt a magyar diplomácia nem hagyja annyiban, és lépni fog. Egyszóval, ügyes diplomataként megtalálta a módját annak, hogy nyilvánosan ne szólaljon meg az ügyben, de mégis a támogatásáról és a segítségéről biztosítson. (És ha már itt tartunk: a magyar állam semmilyen módon nem nyilvánult

meg hivatalosan az egész „honvédcirkusz” ideje alatt. Mi azt állítottuk és állítjuk most is, hogy az első honvédtalálkozóra hivatalos meghívott küldtünk a belgrádi magyar nagykövetségnek is, ők azt, hogy ezt a meghívót nem kapták meg, a mai napig nem derült ki egyértelműen, és valószínűleg már soha nem is fog, hogy mi történt valójában).

A másik személy Csizik Károly, régi-régi sakkozó barátom, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga zentai szervezetének egyik alapító tagja és vezetője. Nagyjából ugyanabban az időszakban jelentkezett nálam és jött el hozzám, amikor Pandúr felhívott. Töviről hegyire kifaggatott, minden apró részlet érdekelte a honvédtalálkozóval kapcsolatban, majd miután minden kérdésére választ kapott, azt mondta, beszélni fog Čanakal, hogy „álljon le”. A mai napig nem kérdeztem meg tőle, hogy végül tényleg beszélt-e vele, de semmi kétségem afelől, hogy ezt meg is tette.

TANULSÁGOK

És végül, igen, szeretnék egy fejezetet rászánni a tanulságok levonására. Két alapvető tanulságot látok.

Az egyik az, hogy a szerb közvélemény (továbbra is, még mindig – lehet válogatni az adalékszavak közül) brutálisan leegyszerűsített sztereotípiákban látja a második világháború-honvédek-fasiszták-partizánok-csetnikek-razzia-megtorlások egész fogalomkörét. Ebben a látásmódban pedig helye és esélye nincs árnyalatoknak és árnyalásoknak, viszonyításoknak és szembeállításoknak, csak fekete és fehér van, jó és rossz. És Kudlik Gábor fenti, optimista meglátásával ellentétben én nem látom, hogy jelentősen elmozdult volna ez a dolog az azóta eltelt nyolc év során, mint ahogy azt sem, mennyi időnek kell még elmúlnia, vagy minek kell történnie ahhoz, hogy ez megváltozzon.

A másik tanulság ránk, a Vajdaságban élő magyarokra, és egyáltalán, magyarokra vonatkozik. El tudom képzelni, hogy sokan felkapták a fejüket és összevonták a szemöldöküket, amikor fentebb valahol azt mondtam: a vajdasági magyar politikum nagyszerűen kezelte a honvédtalálkozó körül kialakult helyzetet. De először végig kellett vonultatnom az összes szereplőt, hogy vissza tudjak térni erre a kijelentésemre, és meg tudjam indokolni. Tessék

most visszaidézni az összes szereplőt, visszaolvasni, ki mit mondott és hogyan viselkedett, és tessék észrevenni: a honvédek mellett mindegyikük, kivétel nélkül kiállt! Ezek az emberek, ezek a politikusok és közéleti szereplők egymástól teljesen függetlenül (mert ugye azt mégsem feltételezzük, hogy mondjuk Kasza József és Ágoston András összeült volna egyeztetni az álláspontját, vagy akár László Gyula és Egeresi Sándor, vagy akár a zentai ligás és a belgrádi magyar nagykövet) úgy érezték, ki kell állniuk a honvédek mellett és meg kell védeniük ezeket az idős embereket. Lehet, hogy zsigerből cselekedtek, lehet, hogy ösztönös védelmi reakcióként, de mégis, párhovatarozástól és minden mástól függetlenül egységesen álltak ki ezeknek a megöszült embereknek az élete, tisztessége, szenvedése és méltósága mellett – azaz, még ha öntudatlanul is, de ebben a kérdésben megvalósították a vajdasági magyar konszenzust! Ez a legfontosabb, és ez lehetne egyben a honvédtalálkozó legfontosabb pozitív tanulsága is. Az már kevésbé fontos, hogy a szervezők és a szervezés védelme érdekében nem alakult ki ilyen egységes front – de ez érthető is, mert ez már aktuálpolitikai kérdés, ahol mindenkinek megvannak a saját pillanatnyi, egyéni vagy csoportérdekei, és ezért jóval nehezebb is megtalálni a közös nevezőt. A VMSZ is ügyesen és hatékonyan manőverezett az adott helyzetben: a honvédek mellett tisztességesen és mindvégig kiállt, a Magyar Szó vezetőit, Mihókot és engem is megőrzött pozíciójában (habár ehhez úgy látszik, ők jobban ragaszkodtak, mint mi magunk; nekünk semmi különösebb kifogásunk nem lett volna az ellen, ha áldozati báránként odavetnek bennünket a helyzet csillapítása érdekében, mi csak lemondani nem akartunk - Tessék minket leváltani! – de végül senki sem akart leváltani bennünket), és végül az alapítóváltás is megvalósult.

HARMADIK?

Nemrég találkoztam Kudlik Gáborral egy fogadáson. Azt mondta, szeretné megszervezni a harmadik honvédtalálkozót. A Magyar Szó nevében már nem beszélhetek, de a magam nevében mondhatom, ha tudok, és ha kell, segítek.